

היום נלמד בעזרת ה':

בבא בתרא דף כא

אמר ליה רב לרב שמואל בר שילת - עד שית וכו': רב שמואל בר שילת היה מלמד תינוקות. ילד פחות מגיל 6 אל תקבל, אבל בגיל 6 תקבל ותכריח אותו ללמוד כמו שור שמלעיטים אותו באבוס לפטם אותו.

וא"ל רב לרב שמואל בר שילת - כי מחית לינוקא לא תימחי אלא בערקתא דמסנא: כשאתה מכה את הילד תעשה זאת בשרוך של הנעל, כלומר תן לו מכה קלה שלא תזיק לו.

דקארי קארי, דלא קארי ליהוי צוותא לחבריה: ילד שקורא ולומד שיקרא וילמד, ומי שלא לומד אל תעניש אותו יותר מידי ואל תסלק אותו, אלא הוא ישב יחד עם שאר התלמידים בצוותא ובסופו של דבר הוא יתן לב ללמוד.

קושיא: מיתיבי אחד מבני חצר שביקש לעשות רופא: שרוצה להיות רופא או מקיז דם או אורג בגדים או מלמד תינוקות, בני החצר מעכבין עליו שלא יעשה זאת. ואילו במשנה (על פי ביאורו של רבא) כתוב שאי אפשר למחות על שכן שרוצה להיות מלמד תינוקות.

תירוץ: הכא במאי עסקינן בתינוקות דעכו"ם: מדובר שהוא רוצה להיות מלמד תינוקות של גויים.

קושיא: ת"ש שנים שיושבין בחצר וכו': תירוץ: ה"נ בתינוקות דעכו"ם.

ת"ש מי שיש לו בית וכו' ולא לסופר יהודי ולא לסופר ארמאי: לא למלמד תינוקות יהודי ולא למלמד תינוקות גוי.

תירוץ: הכא במאי עסקינן בסופר מתא: מדובר במלמד תינוקות של כל העיר שהוא מדריך את המלמדים שתחתיו איך ללמד את התינוקות, והדבר גורם רעש גדול.

אמר רבא מתקנת יהושע בן גמלא ואילך: שיש להושיב מלמדי תינוקות בכל עיר, לא מוליכים ילד מעיר לעיר, שמא הוא יוזק בדרכים כי השטן מקטרג בשעת הסכנה. אלא על האבא להכריח את בני העיר להושיב מלמד בעיר שלהם.

אמנם מבית כנסת אחד לבית כנסת אחר באותה העיר, מוליכים את הילד. אבל אם מפסיק נהר בין שני הבתי כנסיות לא מוליכים אותו. ואם יש גשר (= תיתורא) מעל הנהר, מוליכים אותו אל הבית כנסת שבעבר השני. אבל אם יש גשר של לוח עץ צר וחבל קשור משני צידיו שבו אוחזים העוברים עליו, לא מוליכים את הילד על הגשר הזה.

ואמר רבא סך מקרי דרזקי: המספר המירבי של ילדים הלומדים אצל מלמד אחד, הוא 25 ילדים. ואם יש 50 ילדים, מביאים שני מלמדים (פותחים שתי כיתות). ואם יש רק ארבעים ילדים, לא מביאים מלמד נוסף אלא מביאים 'ריש דוכנא' = עוזר למלמד. העוזר שומע את מה שהמלמד אומר, וחוזר על הלימוד עם התלמידים. ובני העיר מסייעים למלמד לממן את שכרו של העוזר.

ואמר רבא האי מקרי ינוקי דגריס: אם יש 'מלמד' אחד שמלמד את הילדים מספר מסוים של פסוקים, ויש 'מלמד' אחר שמצליח ללמד אותם יותר פסוקים, לא מסלקים את הראשון מתפקידו ולוקחים את השני. מחשש שמא השני יתרושל בתפקידו, ביודעו שהוא הכי מוצלח ואין לו מתחרים וממילא אין חשש שיפטר אותו.

רב דימי מנהרדעא אמר: רב דימי חולק על רבא ואומר שמפטרים את הראשון ולוקחים את השני, ואדרבא עכשיו הוא יפחד הרבה יותר למלאות את תפקידו, כי הוא חושש שחבירו שסולק ממשרתו יבייש אותו בפני בני העיר אם הוא לא יצליח במשימה.

ואמר רבא הני תרי מקרי דרזקי: אם יש שני מלמדי תינוקות, אחד מלמד הרבה פסוקים אבל לא מדייק שהתלמידים יהגו נכון את המילים לפי הניקוד שלהם, והשני מלמד פחות פסוקים אבל מדייק עם התלמידים. לוקחים את המלמד שגורס הרבה פסוקים, כי השיבוש של התלמידים בהגייה כבר יסתדר להם ממילא במשך הזמן כשיגדלו.

רב דימי מנהרדעא אמר: רב דימי חולק על רבא וסובר שלוקחים את המלמד הדייקן, כי שיבוש שנכנס הוא כבר לא יוצא. ורב דימי מביא ראייה לכך מיואב שר הצבא של דוד המלך, שהלך להילחם ב'אדום' צאצאי עמלק, והרג רק את הזכרים ולא את הנקבות.

דכתיב כי ששת חודשים וכו': "כי ששֶׁת חֳדָשִׁים יָשָׁב שָׁם יוֹאֵב וְכָל יִשְׂרָאֵל עַד הַכְּרִית כָּל זֵכֶר בְּאֶדוֹם". כאשר חזר יואב לדוד שאל אותו דוד מדוע הרגת רק את הזכרים? אמר לו יואב כי כתוב בפסוק "תִּמְחָה אֶת זֵכֶר עַמְלֵק". אמר לו דוד והרי אנחנו קוראים את המילה 'זכר' בניקוד 'זֵכֶר' "תִּמְחָה אֶת זֵכֶר עַמְלֵק". אמר לו יואב אני 'זֵכֶר' לימדו אותי.

אזל שייליה לרביה וכו': הלך יואב ושאל את ה'מלמד' תינוקות' שלו איך לימדת אותי? אמר לו "תִּמְחָה אֶת זֵכֶר עַמְלֵק". לקח יואב חרב ובא להרוג אותו. אמר לו 'המלמד' מדוע אתה רוצה להרוג אותי? אמר לו יואב כי כתוב "אָרֹר עֵשֶׂה מְלֹאכֶת ה' רְמִיָּה" ולא השגחת עלי ללמד אותי כראוי. אמר לו 'המלמד' תעזוב אותי שאני אשאר ב'ארור'. אמר לו יואב כתוב בהמשך הפסוק "וְאָרֹר מִנֶּעַ חֲרָבוֹ מִדָּם". יש אומרים שלבסוף הוא הרג אותו, ויש אומרים שהוא לא הרג אותו.

*

ואמר רבא: מלמד ינוקות, ואריס הנוטע כרמים ומקבל מחצית מהפירות בשכרו, ושוחט, ואומן המקיז דם, וסופר העיר, כולם כאילו התרו בהם, כלומר שאם הם קלקלו מסלקים אותם אפילו שלא התרו בהם קודם.

כללא דמילתא: הכלל הוא - כל הפסד שאינו חוזר, כגון שוחט שהתנבלה הבהמה מחמת שחיטתו, או מקיז דם שהרג, או סופר שכתב ספר תורה ופסל אותו, כיון שזהו הפסד שאינו חוזר הרי הוא כאילו התרו בו שאם יקלקל יסלקו אותו.

*

אמר רב הונא: אדם שדר במבוי והעמיד שם ריחיים לטחון עבור האנשים תמורת שכר, ובא חבירו שגם דר במבוי והעמיד גם הוא ריחיים לידו, הדין הוא שהראשון יכול לעכב עליו שלא יעמיד שם, לפי שהוא אומר לו 'חתכת את הפרנסה שלי'.

לימא מסייע ליה: אולי נביא ראייה לדברי רב הונא מהברייתא - צייד שנתן עיניו בדג אחד עד שהבחין היכן החור שלו שבו הוא מסתתר, על שאר הדייגים להרחיק את המצודות (= חכה או מלכודת) שלהם משם כשיעור מרוצת הדג, וזהו עד פרסה (= כ-4 קילומטר). ומכאן שאסור לאדם לקחת את פרנסתו של חבירו, וכדברי רב הונא.

דחיה: שאני זגים דיהבי סייארא: לגבי זגים הדין שונה, כיון שהם רגילים לרוץ למקום שהם רואים שיש שם מזונות, ולכן כיון שהדייג הבחין בחורו של הדג ונתן

שם מצודה ומזונות, הוא בטוח שהוא ילכוד את הדג, והרי זה כאילו כבר הגיע הדג לידו, ואם חכירו יניח שם מצודה הוא מזיק אותו, אבל לגבי ריחיים הוא לא מזיק אותו, לפי שהוא יכול לומר לו 'מי שבא אלי יבוא אלי, ומי שבא אליך יבוא אליך'.

א"ל רבינא לרבא: אולי נאמר שרבי הונא אמר כדעת רבי יהודה במס' בבא מציעא, שלמדנו שם במשנה - לדעת רבי יהודה אסור לחנווני לחלק קליות ואגוזים לילדים הבאים לקנות בחנות שלו, לפי שהוא מרגיל אותם לבוא דווקא לחנות שלו כשאבותיהם שולחים אותם לקניות, ומזיק לשאר המוכרים, ולדעת חכמים מותר. ומכאן שלדעת רבי יהודה אסור לאדם לקחת את פרנסתו של חכירו, וכדברי רב הונא.

דחייה: **אפי' תימא רבנן:** אפשר לומר שרבי הונא סובר כרבנן, אלא ששם לגבי חנווני הם מתירים כיון שהחנווני שמחלק קליות ואגוזים יכול לומר לשאר המוכרים 'אני מחלק אגוזים, אתם תחלקו שקדים', אבל כאן לגבי מעמיד ריחיים אפילו רבנן מודים שאסור כיון שהראשון כבר התרגל להתפרנס מהם והוא אומר לו 'חתכת את הפרנסה שלי'.

קושיא על רב הונא מבריייתא: **מיתיבי עושה אדם חנות בצד חנותו של חכירו וכו'.**

תירוץ: **תנאי היא:** דין זה תלוי במחלוקת תנאים, ורב הונא אמר כאחד התנאים החולק על הבריייתא הנ"ל, וכפי שלמדנו בבריייתא - כופים בני מבואות זה את זה שלא להושיב ביניהם חייט או מעבד עורות וכו' ממקום אחר ולהשכיר לו בית במבוי זה אם יש במבוי כבר מישהו שכבר עוסק באותה מלאכה, אבל אינו יכול להכריח את השכן שלו שדר עמו במבוי שלא לעסוק באותה מלאכה שהוא עוסק, רשב"ג אומר שיכול להכריח גם את השכן שלו שלא לעסוק באותה מלאכה שהוא עוסק. ע"כ הבריייתא. נמצא שרבי הונא סובר כרשב"ג.

אמר רב הונא בריה דרב יהושע: פשוט לי שבן העיר הזאת יכול לעכב מבן עיר אחרת שלא יעשה כאן את אותה המלאכה שגם הוא עוסק בה ולמכור כאן, ואפילו רבנן הסוברים שאינו יכול להכריח את השכן שלו מודים בזה.

ואי שייך בכרגא דהכא לא מצי מעכב: אבל אם הוא נותן מס-גולגולת למושל העיר הזאת, הרי הוא נחשב כבן העיר ואי אפשר לעכב עליו.

בר מבואה אבר מבואה דנפשיה לא מצי מעכב: וכן פשוט לי שכן המבוי הזה אינו יכול לעכב על השכן שלו שגם הוא דר במבוי הזה שלא יעסוק באותה מלאכה שהוא עוסק בה, וזה כדעת רבנן (= 'ולשכנו אינו כופיהו') ולא כדברי רב הונא.

בעי רב הונא בריה דרב יהושע: אבל בזה מסתפק רב הונא בריה דרב יהושע - האם בן המבוי הזה יכול לעכב על בן מבוי אחר שלא יבוא למבוי הזה לעסוק באותה מלאכה שהוא עוסק בה? צדדי הספק - האם הוא נחשב לשכנו וא"כ אינו יכול לעכב עליו, או שמה שאמרו רבנן 'ולשכנו אינו כופיהו' זה רק בבן אותו מבוי אבל בן מבוי אחר אינו נחשב לשכן שלו. תיקו.

אמר רב יוסף וכו': לעיל אמר רב הונא, שאדם שדר במבוי והעמיד שם ריחיים, ובא חבירו שגם דר במבוי והעמיד גם הוא ריחיים לידו, הדין הוא שהראשון יכול לעכב עליו, ואמרנו שזה כדעת רשב"ג בכרייתא. אומר רב יוסף שרב הונא מודה במלמד תינוקות שדר במבוי הזה, ובא חבירו שגם דר במבוי הזה והתחיל ללמד תינוקות, שאינו יכול לעכב עליו, לפי ש'קנאת סופרים תרבה חכמה', ומתוך שחבירו מלמד תינוקות לידו כל אחד יפחד מהשני ויזהר ללמדם היטב. (לא גורסים את המוקף בסוגריים - עזרא תיקן להן לישראל שיהו מושיבין סופר בצד סופר וניהוש דילמא אתי לאתרושולי א"ל).